

PRESSEN

SOM SAMHÄLLSPROBLEM

EN ENGELSK UTREDNING OCH NÅGRA SVENSKA
KOMMENTARER

Av chefredaktör RAGNAR EKMAN

PRESSEN som samhällsproblem är en gammal historia, som kommer att evigt förnyas.

Med detta enkla konstaterande kan debatten emellertid inte avklippas. Både samhället och pressen må väl av att den hålles i gång. Detta gäller inte ensamt för demokratiska stater, i vilka den offentliga diskussionen är en av arbetsmetoderna. Märkvärdigt nog har det sin giltighet också för diktaturer, som försökt göra stat och press till ett. Herr Goebbels hade svårt att i det nazistiska Tyskland — trots statsapparaturens fulländning — hålla pressen helt disciplinerad, och även i Sovjetryssland, där diktaturen för att tala idrottsspråk nått oldboysåldern och där frihetskänslan så länge suttit i bur, att den tycks ha förlorat möjligheten att leva sitt eget liv, kan det hända att Pravda, statstidningen, gör skäl för sitt namn. Den kan t. o. m. råka trycka obekväma sanningar, men det sker nutilldags säkerligen mera omedvetet än medvetet. Så länge diktaturerna oroas av den egna pressen, så länge lever också yttrandefriheten.

Pressen är därför ett irritationsmoment för de makthavande både i demokratier och diktaturer och de mellanformer, som existera. Det kan väl tilläggas, att den tillhör kritikens och kverulansens kelgrisar också bland den stora allmänheten. Anledningarna därtill kunna understundom vara skäligen enkla, men man får inte bortse ifrån att det bakom kritiken kan ligga en principiell inställning och ett samhälleligt patos. Bevekelsegrunderna må emellertid vara olika. Ett faktum är att pressen som samhällets problembarn har många hågade reformatorer och att detta synes vara en internationell företeelse. I Sverige har pressen, särskilt i brydsamma tider, varit föremål för de makthavandes speciella omtanke,

men även under mera normala förhållanden är den sällan fjärran från debattens focus.

Gamle borgmästare Carl Lindhagen, som i sin krafts dagar inte var sen att utnyttja pressens propagandamöjligheter för sina idéer och hugskott, blev på sistone av sin offentliga verksamhet, då spalterna blevo mera svårtillgängliga för honom, så pass kritisk mot pressen, att han talade om tryckfriheten såsom en frihet för redaktörer. Någonting låg väl däri, men hur mycket som berodde på dagspressen och hur mycket på den gamle politikern själv må lämnas därhän. En radikal av modernare snitt med stark lyhördhet för internationella strömningar, rektor Alva Myrdal, krävde för ett par år sedan (Tiden, december 1947) åtgärder, »som ökar möjligheterna till insyn i pressens förhållanden, äganderättsförhållanden, inkomstkällor, vilka påverkningar som sker från särskilda håll och hur pass hårt redaktionspolitiken bestämmer även över nyhetsurval o. dyl.». Hennes uppslag var närmast hämtat från anglosaxiskt håll. Att det inte blev motion och riksdagsbeslut om utredning i ämnet berodde väl närmast på att herrskapet Myrdal kände sig utvalt för högre ändamål i internationellt sammanhang. Men att tankarna alltjämt gro i somliga kretsar fick man ett bevis på i det samlingsverk »Moderna drakar», som utgavs på hösten 1949 av några yngre skribenter, vilka emellertid föreföllo vara mera tvärsäkra än träffsäkra i sina påståenden. (Moderna drakar, 1949, Ljus' förlag.)

Hur en utredningsmotion i ämnet skulle upptagas av den svenska riksdagen i dagens läge, kunde vara värt en spekulation. På Helgeandsholmen är pressen ingalunda populär, varom ett uppmärksammat vittnesbörd senast avgavs i föl av den socialdemokratiska senatorn Hemming Sten. Det skedde — märkvärdigt och betecknande nog — i den s. k. chiropraktikerdebatten. Skulle riksdagen hesitera inför ett utredningskrav av Myrdals snitt, komme det tvivelsutan att bero på att utländska utredningar redan efter mycket väsen givit litet ull.

Närmast borde en förra hösten färdig engelsk utredning verka kalmerande. När den beslöts, skedde det under betydande förväntningar. Vissa utvecklingslinjer inom den engelska pressen, företrädesvis på 20- och 30-talen, med koncernbildningar och individuell företagsdöd, hade uppammat misstro till den engelska pressens fria ställning. Labourregimen tillträdde 1945 med aptitfrisk utredningsiver på olika områden och möttes med kallsinnig kritik från den oppositionella pressen, som var — och är — stark. Även

detta bidrog förmodligen till en önskan att åstadkomma något som liknade tuktan av och kontroll över det fria ordet. Alltnog: Utredningen kom till stånd 1947 efter att ha flitigt debatterats under 1946. I juni 1949 inlämnades sakkunnigas resultat till parlamentet, sedan arbetet dragit en kostnad på 21 442 pund. (Royal Commission on the Press 1947—1949, report presented to Parliament by Command of His Majesty June 1949). Pengarna kunde förvisso ha använts bättre. Detta utesluter emellertid inte att kommitténs utredning i många stycken är verkligt intressant både allmänt och presshistoriskt betraktad. Kommittén gick till verket med stor grundlighet och kostade även på sig detaljundersökningar om det redaktionella materialets fördelning, redovisade i utförliga tabeller. I stort sett gripa dessa emellertid endast aktualiteten i svansen. När man äntligen med decimaler räknat ut, hur mycket spaltutrymme vid olika tidpunkter med tio års mellanrum, som av de mest betydande tidningarna ägnats åt samhällseliga angelägenheter, mord, komiska serier och annat, hade förmodligen utvecklingen själv korrigerat siffrorna. Här står utvecklingen aldrig stilla. I vissa avseenden ha dock dessa undersökningar, såsom senare skall visas, intresse för bedömningen av redigeringsstendenserna i engelsk press av olika kategorier. Såsom exempel på utredningens grundlighet är denna mätning av spaltutrymmet ganska betecknande. I huvudfrågan om äganderättsförhållandena hade en av tidningslorderna, Viscount Camrose, redan innan kommittén hunnit komma ordentligt i gång, med sin bok »British Newspapers and their Controllers» (juli 1947) på ett fatalt sätt föregripit kommitténs uppdrag.

Några av den på fakta späckade utredningens resultat kunna plockas fram, då de ge en god föreställning om engelsk press av i dag och då de kunna ge anledning till en del reflexioner med de svenska motsvarigheterna för ögonen.

Sålunda bör först nämnas, att tidningskonsumtionen ökat oerhört på ett decennium i England. Kanske steg därmed också pressens inflytande på allmänna opinionen. Man kan inte vara säker på den saken, eftersom det saknas mått att mäta med, men det förefaller sannolikt att så skett. Riks- och provinstitidningar, som 1937 utkommo i 17,8 milj. ex., ökade på ett decennium till 28,5 milj. ex. I fråga om söndagstitidningarna, som äro en specifik engelsk företeelse, var upplagestegringen ännu större eller från 15,5 milj. ex. till 29,3 milj. ex.

De senaste tvenne decenniernas utveckling inom engelsk press

har gått mot en starkare spridning av rikspressen och en retardering i fråga om provinspressen, en process, som vi inte äro obekanta med i Sverige, varom mera nedan. I vårt land har den emellertid gått långsammare, vilket beror på att Sverige är mera långsträckt och har mindre folktäthet än England. Det skulle vara otänkbart i Sverige att som i England nio städer (utom London) med 100 000 eller flera invånare skulle sakna en egen daglig tidning. Av 63 städer mellan 50 000 och 100 000 invånare äro 41 utan egen daglig tidning. Londonpressens dominans kan siffermässigt belysas med att rikstidningarna i juni 1947 hade 15,5 milj. i morgonupplaga och 25,24 milj. ex. i söndagsupplaga, medan provinspressen stannade vid 2,7 milj. för morgontidningar, 6,78 milj. ex. för kvällstidningar och 4 milj. ex. för söndagstidningar.

Det är framför allt den s. k. populära pressen, som sett upplagorna skena i höjden. Denna omständighet har inte omskapat förhållandena för redaktörerna, framhålles det i utredningen. Den har i stället frambringat en ny typ av tidningsutgivare. Träffsäkert och med hälsosam ironi konstateras, att »en populär tidning, som vädjar till en massläsekrets, inte har någon användning för en Delane eller en C. P. Scott». Den förre var som bekant på 1800-talet Englands ledande publicist i Times, den senare grundläggare av Manchester Guardians världsrykte. Den populära pressens framgångar bero på något helt annat än den auktoritativa debatten om samhällets angelägenheter: »De bero på förmågan att intressera och underhålla en bred massa av läsare, vilkas intresse av politik och liknande är begränsat och sporadiskt.» Men, säga de kloka män, som signerat utredningen, »även kvalitetstidningarna måste beakta att den som betalar fiolerna bestämmer melodien». Såsom de mest självständiga tidningarna omnämnas Observer och the Economist, vilka såsom veckotidningar inte äro beroende av så stort kapital för sin drift.

Vad får man veta om den viktigaste frågan, nämligen spörsmålen om monopolisering av både press och åsikter? Konstateras kan, att det existerar kedjeföretag inom Englands tidningsvärld, vilka lagt under sig såväl London- som provinstitidningar i stort antal. Det finns också lokala monopol.

Vad ägarekontrollen av åsiktsbildningen beträffar framhålles, att åtskilliga av tidningsägarna livligt deltaga i redaktionskonferenserna men att det med en av de största av dessa, lord Kemsley, kan sägas, att han anställt »män med samma idéer som mina och att det är fullständigt onödigt att tala om för dem mina åsikter».

Sådant kan naturligtvis låta sig sägas, men det är uppenbart, att det kan uppstå differenser i betydelsefulla principfrågor med åtföljande konsekvenser för den anställde. Före beslutet om utredningen hade i debatten framkommit många påståenden om ägarekontroll, svarta listor o. dyl. Utredningen gick in på dessa spørsmål och föranstaltade en hel del »förhör», men de flesta uppgifterna befunnos otillförlitliga. De konkreta bevisen kom man aldrig fram till men väl till omständigheter, som kunde förklara, att och hur ryktena uppkommit.

En av utgångspunkterna och förutsättningarna för utredningen var tidningskoncentrationen i England. Mellan 1921 och 1948 upphörde 44 dagliga provinstitidningar att utkomma som självständiga företag. En del av dessa tidningar övertogs av tidningskedjorna. Det påpekas emellertid, att, om så inte skett, skulle de flesta ändå ha upphört att existera. Det viktigaste spørsmålet är emellertid storleksordningen av tidningskedjornas dominans i fråga om antalet tidningsexemplar. Man får fram, att tidningstrusten London Express Newspapers år 1947 kontrollerade 16,8 proc. av totalupplagan på 28 milj., Associated Newspapers hade 14,8 proc., Daily Mirrors Newspapers 12,1 och Kemsley-koncernen 12,3 proc. I fråga om kvällstidningarna hade Associated Press första rummet med 21 proc. och Kemsley andra plats med 13,3 proc. Kemsley, som inriktat sig på provinstitidningar, nådde här 20,2 proc. av totalupplagan, vilket onekligen är en kraftig siffra. Läger man tillsammans koncernsiffrorna, blir utrymmet för de utanför stående tidningsföretagen inte imponerande.

Man menar emellertid, att konkurrensen vidmakthålles, inte minst mellan tidningskedjorna. Rikstidningarnas starka spridning minskar i sin tur betydelsen av lokala monopol. Vill man ha en föreställning om konkurrensens utvecklingstendens åren 1930—1947, får man stanna inför siffrorna för upplageökningen, vilken för rikstidningarnas morgonupplagor utgjorde 80 proc., för Londons kvällstidningar 98 och för söndagstidningarna 100 proc. Provinstitidningarna höllo sig inom blygsammare men likväl ganska anmärkningsvärda mått eller en ökning av 70 proc. för morgontidningarna och 52 för kvällstidningarna.

Ett annat problem, som undersökts och som vi f. ö. känna till från vårt land, rör annonsörernas inflytande. Därvid bör emellertid beaktas, att utredningstiden omfattat en speciell epok för den engelska pressen, vars papperskonsumtion under kriget tvingades ned från 1,250 000 ton årligen till 350 000. Koncentrationen måste

också gå ut över annonsavdelningarna. Av det statistiska materialet framgår, att annonsinkomsterna i procent av totalinkomsterna under decenniet 1937—1946 nedgick i fråga om rikstidningarna från 53 till 25 proc. och för provinsens morgontidningar från 55 till 45 proc. Det kan tilläggas, att, när annonsörerna stå i kö, råder köparens och inte säljarens marknad.

Den engelska utredningen har också gett sig in på en så vanskelig prövning som pressens opinionsvärde. Man blir inte förbluffad över att finna, att allmänna politiska och dylika nyheter inte stå särdeles högt i kurs, men samtidigt påvisas med all önskvärd tydlighet, att intresset är stätt i stadig ökning. Man tillskriver detta dels förbättrad uppfostran, dels politikens alltmera ingripande betydelse för den enskilde. Detta förhållande synes ha medfört en ökad nyhetsjakt på detta område men med resultat att särskilt den poulära pressen brustit i exakthet och överbetonat det sensationella. En studie inte utan intresse utgör mätningen av vissa tidningars referat under de tre dagar, då parlamentsdebatten om stålindustriens socialisering ägde rum. Så här skiftades gracerna:

	Labour proc.	Konservativa proc.
Daily Mirror	75	23
Daily Express	25	75
Daily Worker.....	69	31
Daily Herald	64	34
Daily Telegraph	36	62
Daily Mail	38	62

Vill man i övrigt få ett intryck av hur intresset för allmänna angelägenheter ökat bland engelska folket bedömt efter utrymmet för politiska, ekonomiska och sociala nyheter i pressen kan man ur en statistisk tabell utläsa, att i The Times stegringen från 1927 till 1947 gick från 20 till 38 proc., för Daily Mail från 13 till 29 proc. och för Daily Mirror från 5 till 16 proc. För populärpressen äro siffrorna påfallande. Daily Mail och Daily Mirror ägnade åren 1927 och 1937 inte en enda spaltcentimeter åt parlamentsreferat, men 1947 hade en vändning inträffat. Daily Mail anslog 5 proc. av det redaktionella utrymmet åt parlamentets angelägenheter och Daily Mirror 2 proc. Hur märkligt det än kan te sig, är det sporten, som fått maka åt sig, i somliga tidningar så mycket, att det sparade utrymmet räckt inte enbart åt politik och ekonomi utan också åt serier och liknande material.

Efter dylika ganska ingående undersökningar har den engelska

kommittén sökt sammanfatta erfarenheterna och ställt diagnos. Därvid konstateras, att Englands press inte är underlägsen någon i hela världen och att den är fri från korrruption. Både ägare och anställda äro fritagna från misstanken att mottaga mutor. Annonserernas påstådda inflytande förnekas i alla avseenden. Den brittiska pressen är fullständigt fri från beroende av utländskt kapital, och det är ingen hemlighet, vilka som äga tidningarna.

Kommittén summerar vidare: Det finns ingenting, som närmar sig monopol i pressen som helhet. Den största koncernbildningen, Kemsleypressen, omfattar 17,18 proc. av vanliga dagliga tidningar och söndagstidningar. Koncentrationen har gått längst bland provinsens morgontidningar, där Kemsleykedjan råder över 24 proc. Lokala monopol existera på många platser, men betydelsen av varje lokalt monopol förringas av rikstidningarnas spridning. Mellan 1921 och 1948 fanns en markerad tendens bort från koncentration i fråga om ägare, när det gäller rikspressen. Inom provinspressen voro koncentrationssträvandena starkast mellan 1921 och 1929. Man har inga skäl att vänta ny aggressiv expansion av kedjeföretagen.

Rådande koncentrationer av tidningar anses icke vara så stora, att det uppstått någon fara för pressfriheten. En ytterligare expansion från de större tidningskedjornas sida skulle emellertid kunna medföra beklagliga verkningar.

Kommittén medger, att nyhetsurvalet må till viss grad påverkas av tidningarnas politiska inställning men framhåller samtidigt, att nyheterna måste återges sanningsenligt och utan partipolitisk överdrift. En andra fråga, som diskuteras, gäller huruvida mångfalden av tidningar och deras meningar är tillräckligt stor, så att skilda behov bli tillgodosedda. Kvalitetstidningarna sägas ha hög standard i dessa avseenden, men populärpressen är partisk i stora stycken eller vanställer nyheterna för att öka deras publika värde. Landsortspressen är ofta bättre redigerad än rikspressen. I fråga om meningarnas mångfald m. m. anses dessa tillräckligt representerade men däremot sägas de olika bildningsnivåerna inom folket vara sämre tillgodosedda.

När kommittén kommer in på frågan hur pressens frihet och korrekthet bäst skall befrämjas, bör det förutskickas, att den på förhand avvisat statstidningar eller att organisationer, licensierade av staten, skulle äga pressen. Man vill heller inte förorda någon kontroll av pressen. Fri opinionsbildning och största möjliga noggrannhet i presentationen av nyheter främjas bäst genom pres-

sen själv. Därför föreslås ett pressråd på 25 ledamöter, representerande ägare, utgivare och journalister samt till 20 proc. lekmän. Rådet skulle säkra pressens frihet, befordra ansvarskänslan bland journalisterna och främja tidningsyrkets utbildning.

Detta pressråd har mött motstånd hos pressens män, inte minst därför att man befarat, att lekmannainslaget, som skulle utses av Lord Chief Justice och Lord President of the Court of Session, skulle öppna en bakväg till statskontroll över pressen.

Om man ur svensk synpunkt vill försöka dra några allmänna slutsatser ur det rikhaltiga material, som den engelska utredningen kommit med, måste man att börja med konstatera, att det råder förbluffande stor samstämmighet i problemen men också icke oväsentliga skiljaktigheter. Rikspressen i England dominerar sin publik på ett annat sätt än i Sverige. Om vi till rikspressen hos oss räkna tidningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö, vilket är att ta till en smula i överkant — flera av de i dessa städer utkommande tidningarna ha på olika sätt lokal begränsning — nå de ej ens hälften av i Sverige utkommande tidningar. Rikspressen i angiven mening hade första halvåret 1949 en upplaga på 1 595 900 ex., medan provinspressen i övrigt nådde 1 760 800. Rikspressen stannar emellertid vid 21 tidningar, den övriga pressen räknar ej mindre än 216 organ. Enheterna inom rikspressen äro därför ekonomiskt starkare och ha betydande förutsättningar att expandera. Detta framgår också av det förhållandet, att av den 35-procentiga ökningen i tidningsupplagan i Sverige mellan åren 1942 och 1949, komma 48 proc. på rikspressen men 25 proc. på provinspressen. Pappers- och maskintillgång samt transportsvårigheter ha tvevelsutan verkat hämmande på rikspressens expansionsvilja under angiven period. När hakarna släppas lösa, har man skäl att emotse en stark rush. Det finns f.ö. län i vårt land, där rikspressen redan 1948 överträffat lokalpressen i upplaga.

Tidningskedjorna spela vidare en underordnad roll i vårt land. Ansatser till koncentration av ägareskapet ha visserligen förekommit, men det har stannat vid försöken. Vissa lokala koncentrationer ha däremot genomförts.

Innan vi gå in på de spörsmål, där en viss samstämmighet förefinnes i kritiken av engelsk och svensk press, kan det vara skäl att i korthet avfärda några punkter. Sålunda kan det utan vidare sägas, att svensk press liksom engelsk är fri från korruption och från utländskt kapitalinflytande (här bortses från kommunistpressen, vars politiska korruption är ovedersäglig). Annonsörsin-

flytandet kan måhända på mindre orter göra sig gällande och förresten också den fria rörligheten i förhållande till prenumeranterna influeras — borgmästare Mårten Sjöqvist m. fl. bemötes alltid med särdeles aktning i Grönköpings Veckoblad — men ju starkare tidningar och ju bredare publik bas för deras operationer, desto större obundenhet av annonsörs- och andra ovidkommande intressen. Monopolinflytande i svensk press kan säkert också bestridas, om man håller sig till dagspressen, varom ju här är fråga. De familjeintressen, som dominera ett par stora svenska tidningsföretag, äro synbarligen alltför kloka att riskera sina affärer genom missbruk av sina möjligheter.

Hur förhåller det sig då med nyhetsurvalet och redaktionspolitiken? I den allmänna kritiken av pressen i Sverige sticker den stockholmska kvällspressen onekligen folk i ögonen mest. Ibland nöjer man sig rent av med att koncentrera kritiken till löpsedlarna. Vill man se med lugn objektivitet på dessa frågor, får man nog att börja med i likhet med den engelska utredningen konstatera, att det framträtt en ny sort av tidningschefer (jämte medhjälpare), vilka medvetet söka fånga massan och massjälen. Dessa tidningar frodas av allt att döma. De ha nått sitt mål och fyllt sin så begränsade uppgift. Folkets kärlek och lösnummerpengar har blivit deras belöning. Här kan man citera ett bevingat ord av lord Northcliffe, som också förekommer i den engelska utredningen, att om det är farligt att icke ge en läsare vad han vill ha, är det ännu värre att ge honom, vad han inte vill ha. Ett annat yttrande har skriftligt formulerats av the Co-operative Press Ltd sålunda: »Om en tidning inte tar i betraktande begränsningarna och fördomarna hos åtminstone en anseelig del av sina läsare, upphör den snart att existera, därför att den inte får några köpare.»

Har en tidning en gång startat, vill den också existera, vilket med konkurrensens utveckling och kostnadernas stegring betyder väldiga ekonomiska anspråk. Pressens industrialisering har sålunda haft sina konsekvenser i mer än ett avseende. Men den engelska utredningen gör också ett annat konstaterande, hur kritisk den än är mot populärpressen, nämligen att tidningarna i förhållande till sitt billiga pris och sina stora produktionskostnader trots alla anledningar till kritik likväl ge allmänheten en skäligen värdefull vara. Vi äro i vårt land inte obekanta med att inom samma tidningsnummer finna värdefulla kulturartiklar och vidriga sensationsreportage för att nu säga sanningen som den är. Även kvalitetstidningar, för att använda den engelska beteck-

ningen, dra sig inte för att alltför ofta synda på nåden, när det gäller att reta läsarnas och lösnmmerköparnas aptit.

Det är pressen själv, som härutinnan skall kunna åstadkomma en ändring till det bättre. Den slutsatsen av den engelska kommittén gäller också för svenskt vidkommande. Pressen hos oss kan förvisso utan att försvaga sina existensmöjligheter höja sin nivå i fråga om det allmänna reportaget och bidra till att fostra sin läsekrets. Man måste emellertid också vänta insatser från läsekretsen, d. v. s. allmänheten, som ge vid handen, att det lönar sig att bjuda den förbättrad kost. Den erfarne tidningsmannen vet, att man även inom högt bildade kretsar kan påträffa en påfallande enfaldig smak, när det gäller journalistiskt material.

Vad det politiska och ekonomiska nyhetsstoffet beträffar kan man i Sverige liksom i England notera, att populärpressens intresse för dessa angelägenheter ökats, men samtidigt också, att reportaget i många fall utformas med en brist på sakkunskap eller med en ren okunnighet, som kan verka förbluffande. Även på ledande avdelningar kan detta vara fallet. Då man inte vill antaga, att det felaktiga skrives för att vara fel utan på grund av bristande insikter, har pressen i detta avseende att lösa en utbildningsfråga av personell art, som förefaller vara rent av trängande.

Förhållandena i England och i Sverige synas i detta fall vara analoga. Kommissionens förslag om ett pressråd i England tar sikte på även denna angelägenhet, vilket kan betyda, att pressen bör ta saken i egna händer, och snarast vidtaga åtgärder, såvida inte dessa skola tillkomma utifrån. Eftersom de engelska publicistsammanslutningarna synas obenägna att medge en anordning, som kan bli upptakten till mer eller mindre statlig kontroll, ha de inte annat att göra än att besluta sig för att själva göra någonting. Svenska tidningar ha genom att stödja journalistkursen vid Stockholms högskola förstått detta. Viktigare är emellertid hur det går i praktiken.

Partibundenheten diskuteras vidare i det engelska utlåtandet. Statistiken ovan rörande den partipolitiskt betydande parlamentsdebatten om stålbillen ger vid handen, att det mätts med partimått i utpräglad grad. Detta delproblem är inte nytt i Sverige, men det har på senare år otvivelaktigt tillspetsats. Från bondeförbundshåll har det varit en stående klagan — och förvisso en motiverad sådan — att stockholmspressen, som för vida områden av vårt land också är rikspressen, nonchalerar detta partis insatser i riksdagsarbetet. Ensidighet och enögdhet gör sig emellertid också gällande på andra

avdelningar för politisk upplysning. Det förefaller, som om den socialdemokratiska pressen, som i många år närmast tett sig som medlemsblad, börjat frigöra sig från detta och åtminstone strävar till en ökad fyllighet i det politiska materialet med avsikt att även låta andra meningar komma till synes. Inom folkpartipressen har man däremot gått motsatt väg.

Utrymmet är begränsat men en liten personlig upplevelse kan kanske få rum som illustration. När jag för snart 12 år sedan gav ut en liten Verdandiskrift om den svenska dagspressen, ville Dagens Nyheter på ledande plats bestrida en i skriften uttalad åsikt om strävan till objektivitet och större allsidighet i pressöversiktterna. »Just där råder på många håll en rent fruktansvärd torftighet och torka. Det är som om saxen suttit i händerna på en partiombudsman. Det hela blir onjutbart på det viset — utom för renodlade partimänniskor», skrev Dagens Nyheter. I denna dag drabbar denna kritik ingen stor tidning hårdare än den som för tolv år sedan uttalade detta. Det belyser också i någon mån den utveckling som ägt rum på detta område. Tilläggas kan, att när kåsörerna i ett par folkpartitidningar i Stockholm anno 1949 skulle ge en, låt säga, genremålning över riksdagens första sammankomst — det fanns ju gott om nykomlingar den gången — lyckades båda på mer än två spalter inte få plats för en enda högerriksdagsmans namn. Då kåsörerna inte voro blinda, måste man utgå ifrån att vad man kallar för »redaktionspolitiken» varit framme.

Det kan naturligtvis med den engelska utredningen påstås att, översatt på svenska förhållanden, mångfalden av meningar kommer till tals tack vare den rika floran av tidningar. Men därvid bör beaktas, att populärpressen är ensidigt politiskt inriktad i vårt land. Hur det kommit dithän är en sak, som ligger utanför dessa reflexioner och kommentarer, men faktum består. Detta är heller inte utan sina konsekvenser med avseende på de politiskt labila väljarskarorna i vårt land, vilka trots all kollektivism ändock äro så pass omfattande, att de i ett avgörande val kunna komma vågskålen att väga över åt ena eller andra hållet. Dessa folkgrupper äro populärpressens främsta avnämare.

Viktigare än de politiska följderna äro emellertid kraven på pressen, att den skall skänka en sannfärdig återspeglings av verkligheten och dess händelser, att den skall fullgöra denna sin uppgift med saklighet, klokhet och humanitet, gärna också generositet mot oliktankande, och att den skall besinna sitt stora, sitt växande ansvar. Den engelska utredningen har trots allt fördelaktigt

som kan sägas om engelsk press påvisat avsevärda brister i dessa avseenden. En motsvarande svensk utredning skulle förvisso också ge skäl till liknande kritik. Många inom pressen äro tyvärr benägna att överhuvud taget rycka på axlarna åt dessa ting. Det är lätt att bemöta kritiken mot pressen i en del spörsmål, därför att den oftast skjuter över målet och understundom också vittnar om okunnighet. I längden är det dock oklok politik att av onyanserad kritik förledas till att slå dövörat till för all kritik.

I ett modernt demokratiskt samhälle måste det väl alltid finnas »something rotten», även på pressens område. Det är då de positiva krafternas uppgift att oavlåtligt gå med sanerings-sprutan och att därvid vinna medverkan av de män inom yrket eller området, som önska se längre än näsan räcker. Stundens eventuella förlust kan bli en vinstgivande investering för framtiden. Detta gäller även för pressen som samhällsproblem.